

мації зокрема та використання ІКТ – взагалі. Ці результати на нашу думку, також пов'язані із слабким володінням учителями трудового навчання інформаційно-комунікаційними технологіями.

Висновки та перспективи. Таким чином, виділення ІКТ-компетентності як окремої складової професійної компетентності педагога обумовлено активним використанням ІКТ у всіх сферах людської діяльності, в тому числі і в освіті.

ІКТ-компетентність заслуговує на особливу увагу тому, що саме вона дає можливість особистості бути сучасною, активно діяти в інформаційному середовищі, використовувати пайновітніші досягнення техніки в своїй професійній діяльності. Слід зауважити, що майже всі науковці виділяють цю компетентність як обов'язкову складову професійної компетентності педагога.

Важливим результатом освіти є набуття майбутнім учителем трудового навчання комплексу компетентностей, що необхідні для професійної діяльності. Ми акцентуємо увагу на здатності майбутнього вчителя використовувати ІКТ у своїй професійній діяльності, спрямованій на навчання та виховання підростаючого покоління.

Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні педагогічних умов формування ІКТ-компетентності у майбутніх учителів під час навчання у вищих педагогічних закладах освіти.

Список використаних джерел

1. ЮНЕСКО об информационном обществе: основные документы и материалы. – СПб., 2004. – 120 с.
2. Российское информационное агентство “РосБизнесКонсалтинг” [Електронний ресурс] – Режим доступу.: <http://www.rbc.ru>
3. ІКТ-грамотність / Учительська газета [Електронний ресурс] – Режим доступу.: <http://www.ug.ru/issues/?action=topic&toid=2244>
4. ІКТ-компетентність [Електронний ресурс] /Copyright 2006. - ЦРО АНХ при Правительстве РФ. – Режим доступу.: <http://ictest.ru/>
5. Підвищення кваліфікації керівників освіти за дистанційною формою навчання / [Олійник В.В., Биков В.Ю., Гравіт В.О., Кухаренко В.М., Жук Ю.О., Антощук С.В., Кліменко А.Л., Сябрук Т.І.]; за заг. ред. В.В. Олійника. – К.: Логос, 2006. – 408 с.

Стаття надійшла до редакції 23.05.2010р.

УДК 378.147: 37

*К.Ю. Савченко
аспірантка,
Криворізький ДПУ*

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ СИТУАЦІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

У статті розглянуто проблеми моделювання професійних ситуацій на заняттях з педагогічних дисциплін. Проаналізовано поняття “педагогічна ситуація”, “моделювання”. Показано як можливо використовувати моделювання педагогічних ситуацій в навчальному процесі вищої школи. Доведено ефективність моделювання педагогічних ситуацій при вивченні педагогічних дисциплін.

206

Педагогіка вищої та середньої школи. – 2010. – Вип. 30

Ключові слова: "моделювання", "педагогічні ситуації", "модель".
В статье рассмотрены проблемы моделирования педагогических ситуаций на занятиях при изучении педагогических дисциплин. Показано важность использования моделирования профессиональных ситуаций в учебном процессе высшей школы. Доказано эффективность моделирования профессиональных ситуаций при изучении педагогических дисциплин.

Ключевые слова: "моделирование", "педагогические ситуации", "модель".
In article problems of modeling of pedagogical situations on occupations are considered at studying pedagogical disciplines. It is shown importance of use of modeling of professional situations in educational process of the higher school. It is proved efficiency of modeling of professional situations at studying pedagogical disciplines.

Key words: "modeling", "pedagogical situations", "model".

Постановка проблеми у загальному вигляді. Радикальні зміни, що відбуваються в Україні, обумовили необхідність змін у викладанні педагогічних дисциплін у вищій школі. Відомо, що найбільш цінними освітніми досягненнями є такі, що дають знання, формують уміння та навички, які допоможуть вирішити проблеми, що виникнуть у майбутньому.

Зв'язок проблеми з науковими програмами, планами, темами. Як відзначають Н.В. Бордовська й А.О. Реан „педагогічна ситуація визначає комплекс умов, при яких вирішується педагогічна задача” [1, с.16] і приводять наступну класифікацію [1, с.232]: ситуації стимулювання; ситуації вибору; ситуації успіху; конфліктні ситуації; проблемні навчальні ситуації, ситуації рішення проблемних задач; ситуації ризику; ситуації критики і самокритики; ситуації допомоги і взаємодопомоги; ситуації погрози покарання; ситуації самооцінки; ситуації спілкування; ситуації підпорядкування; ситуації переконання; ситуації обвинувачень і витримки; ситуації швидкого переключення в роботі і спілкуванні; ситуації змагання і суперництва; ситуації співпереживання; ситуації прояву неухважності; ситуації обмеження; ігрові ситуації; ситуації відповідальних рішень; ситуації освоєння нових способів діяльності; ситуації вираження віри і довіри; ситуації пред'явлення вимог; тренінгові ситуації; ситуація розхолодження дисципліни і дезорганізації.

Педагогічна ситуація в розумінні Г.С. Костюка, Г.О. Балла “це система, обов'язковими компонентами якої є: матеріальний чи ідеальний предмет, що знаходиться в деякому вихідному стані; модель стану розглянутого предмета, що вивчається” [6, с. 43].

О.М. Матюшкін, Ю.М. Кулоткін, Г.С. Сухобська розглядають педагогічні ситуації через вплив на учнів за допомогою взаємодії вчителів з учнями, тобто за допомогою спілкування [2].

Формулювання мети статті. Метою статті є розгляд поняття “педагогічна ситуація”, “моделювання” в педагогічній літературі та показати як можливо використовувати їх на заняттях з педагогічних дисциплін.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо поняття “модель” та “моделювання” в педагогіці. Модель (від лат. *modulus* – міра, зразок, норма) – це штучно створений зразок у вигляді схеми, опису, фізичних конструкцій або формул, подібний до досліджуваного об'єкта (явища), що відбиває або відтворює у більш простому вигляді структуру, властивості і відносини

між елементами об'єкта (явища) [4]. Існують різноманітні моделі пізнання дійсності. Теоретична модель (загальне уявлення про обраний об'єкт дослідження), нормативна модель (загальне уявлення про те, що потрібно робити з об'єктом, щоб максимально наблизити його до науково обґрунтованого уявлення про нього) і проект (конкретні норми діяльності, рекомендації для вчителя, укладача підручників тощо).

Моделювання – це відтворення характеристик деякого об'єкта на іншому об'єкті, спеціально створеному для їхнього вивчення. Другий з об'єктів називають моделлю першого. У найбільш загальному вигляді модель визначають як систему елементів, що відтворює деякі сторони, зв'язки, функції об'єкта дослідження. В основі моделювання лежить певна відповідність (але не тотожність!) між досліджуваним об'єктом (оригіналом) і його моделлю [4, с. 151].

По суті, будь-яке теоретичне уявлення, що склалося в результаті спостережень й експериментів, може виступати як модель, однак за умовою, що таке уявлення не ізольоване від процесу наукового пізнання, а включено в цей процес, служить засобом пізнання. Теоретичне подання виступає як модель при зіставленні з об'єктом-оригіналом. У цьому уявна модель нічим не відрізняється від моделі матеріальної. Так само і теорія відображає об'єкт дійсності в певному відношенні, виділяє щось одне, відволікаючись від іншого. З багатьох властивостей об'єктів вона виділяє теплоту або молекулярну структуру. Саме ідеалізована модель дозволила Ньютону розгледіти споріднення між падінням яблука і рухом небесних світил.

Теоретична модель (модельне уявлення), як і матеріальна, подібна дійсності лише у певному відношенні. Вона не може бути пасивним, “прикріпленим” до свого об'єкта, його дзеркальним відбитком. Теоретичне уявлення стає моделлю саме внаслідок того, що відношення адекватності замінюється відношенням подібності: завдяки відносній самостійності уявлення людина може співвідносити його із предметами, для яких воно не є безпосереднім образом.

Отримані результати. Практично неможливо створити умови, в яких школяр, клас або школа в цілому не відчували б впливів безлічі факторів, що не можуть бути враховані. Саме тому необхідні теоретичні моделі, які давали б уявне, “ідеальне” уявлення про досліджувані об'єкти. Особливо це важливо в експериментальному дослідженні.

Підвищення якості педагогічних досліджень неможливо без посилення її науково-теоретичної функції. Отже, варто визнати необхідність побудови в цій науці теоретичних моделей-уявлень, що передбачають наявність модельного відношення – специфічного відношення між об'єктом і концептуальною схемою, тобто системою деяких наукових уявлень. Головною ознакою теоретичної моделі є те, що вона представляє деякий чіткий фіксований зв'язок елементів, передбачає певну структуру, що відбиває внутрішні, істотні відносини реальності.

Нормативна модель, як і модель теоретична, є ідеалізованою й узагальненою. Вона не становить безпосереднього проекту, "сценарію" педагогічної діяльності, а виступає як прообраз таких проектів. Це загальне уявлення знаходить свою конкретизацію в проекті педагогічної діяльності. Моделювання може виступати й в іншій якості. Це дозволяє "схопити" головне, а іноді більшого й не потрібно. Відбувається це часом у досить цікавій формі. Проектування пов'язане з моделюванням як методом дослідження об'єктів різної природи на їхніх аналогах (моделях).

Таким чином, модель може бути матеріальною (предметною) та ідеальною. Матеріальна модель відтворює геометричні (у масштабі), фізичні, динамічні, функціональні характеристики об'єкта.

Моделювання широко використовується в проектуванні для уявлення й перетворення об'єктів, явищ або процесів, яких ще немає в реальності або вони з якихось причин недоступні.

У рамках проектування модель дозволяє:

- створювати образи об'єктів або явищ;
- імітувати реальні процеси майбутньої діяльності;
- програвати, порівнювати й оцінювати можливі результати проектування;
- робити обґрунтований вибір одного з альтернативних варіантів рішення проблем.

На заняттях з педагогічних дисциплін ми моделюємо різноманітні педагогічні ситуації. Наведемо приклади :

1. Вправи на передбачення змісту тексту і розвиток уяви.

а) Прослухайте початок конфлікту і запропонуйте свій варіант його завершення.

б) Прослухайте початок розповіді директора школи і здогадайтесь, що відбулося далі.

Студенти пропонують свої варіанти закінчення ситуацій, після чого викладач знайомить їх з авторським варіантом. Визначається кращий варіант.

2. Вправи на визначення методичної послідовності подій.

а) Послухайте текст і розкажіть в методичній послідовності про проведення виховного заходу в запропонованому класі.

б) прослухайте бесіду класного керівника з батьками учня, розкрийте методичну послідовність цієї бесіди.

Для отримання більш вірогідних результатів експериментальної роботи нами практикувалася ціла система завдань, ситуацій, практикумів, рольових ігор та ін.

У ході завдань пропонувалося:

- знайти вихід з проблемної ситуації;
- знайти правильну відповідь та обґрунтувати її;
- перелічити можливі дії викладача в педагогічній ситуації;

- створити програму для себе, щодо розвитку професійних якостей;
- скласти комплекс тренінгових вправ для свого друга;
- скласти для себе міні-схему формування професійно-педагогічної культури та ін.

Відповіді і практичні дії оцінювалися, як повні, правильні чи неправильні.

Студенти давали відповіді і складали комплекси вправ для себе і своїх друзів. При цьому вважалися правильними відповіді з посиланням на літературні джерела і використання у практичних заняттях педагогічної термінології.

Було встановлено, що моделювання рольових ігор забезпечує умови, в яких студенти отримують можливість аналізувати програму, що вивчається. Поплук засобу виконання проблемних ситуацій сприяє переключенню основної уваги з теоретичних знань на їх практичне застосування. У таких ситуаціях недолік знань і умінь стає очевидним для тих, хто навчається.

Таким чином, моделювання рольових ігор, проблемні ситуації доводять, що існують інші форми організації педагогічної діяльності майбутніх фахівців.

Анкетування проведене зі студентами різних курсів Криворізького державного педагогічного університету, показало, що студенти дали позитивну оцінку моделюванню рольовим, ігровим ситуаціям, тренінгу, практичним завданням, діалоговим турнірам та ін.

Студенти визначили, що запропоновані вправи, тренінги, ситуації допомагають увійти в роль викладача, зрозуміти інший погляд на поставлену проблему. Відповіді студентів III курсів відрізнялися більш повним визначенням цінностей професії майбутнього вчителя, обґрунтованістю своїх педагогічних поглядів.

Отримані дані свідчать про збільшення кількості студентів, які позитивно ставляться до занять на яких використовуються моделювання педагогічних ситуацій, завдання, вправи, тренінги та ігрові ситуації.

Дані вказують про значне підвищення кількості таких студентів (45,4%). Відповідно зменшилася кількість студентів, у яких простежується відсутність цікавості до професійних якостей вчителя; під час констатувального зрізу їх було 56,5%, після проведення експерименту їх залишилось 14,5 %.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Наше дослідження довело, що включення в процес навчання моделювання спеціальних завдань в період проведення занять з педагогічних дисциплін, сприяло кращому засвоєнню знань студентів. Враховуючи вищесказане, ми цілком обґрунтовано можемо стверджувати про ефективність використання моделювання педагогічних ситуацій на заняттях з педагогічних дисциплін. На основі аналізу різноманітних класифікацій педагогічних ситуацій та педагогічної практики можна зробити висновок, що наявність різноманітних класифікацій дозволяє охопити в навчальному процесі максимальну кіль-

кість педагогічних ситуацій, проаналізувати їх і знайти можливості їхнього рішення. На наш погляд чим більше типів педагогічних ситуацій буде змодульовано та розглянуто в ході підготовки майбутніх вчителів, тим більше ймовірність, що молоді фахівці на своїх робочих місцях зможуть самостійно справитись з будь-якою реально виниклою педагогічною ситуацією.

Список використаних джерел

1. Бордовская Н.В. Педагогика: [учебник для вузов] / Н.В. Бордовская, А.А. Реан. – СПб.: Питер, 2001. – 304 с.
  2. Гинецинский В.И. Предмет психологии: дидактический аспект / В.И. Гинецинский. – М., 1994. – 173 с.
  3. Канке В.А. Основні філософські напрямки й концепції науки. Підсумки ХХ сторіччя / Віктор Андрійович Канке. – М.: Логос, 2000. – 363с.
  4. Краевский В.В. Методология педагогики: новый этап: [учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений] / Володар Викторович Краевский. – М.: Издательский центр "Академия", 2006. – 400с.
  5. Кравченко Ю.М. Психолого-педагогічний аналіз педагогічних задач та їх компонентів / Ю.М. Кравченко. // Збірник наукових праць. – №5. – К., 2004. – С. 56-68.
  6. Учебный материал и учебные ситуации: Психологический аспект / Под. ред. Т.С. Костюка, Г.А. Балла. – К.: Рад. Шк., 1986. – 143 с.
  7. Чернышев А.С. Практикум по решению конфликтных педагогических ситуаций / А.С. Чернышев. – М.: Педагогическое общество России, 1999. – 186 с.
- Стаття надійшла до редакції 21.06.2010р.

УДК 378.147

Н.В. Руденко
викладач,
Харківський національний
автомобільно-дорожній
університет

ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВТНЗ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МІЖСОБИСТІСНИХ ВЗАЄМИН МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Розглядається проблема використання сучасних психолого-педагогічних технологій у навчально-виховному процесі ВТНЗ з метою формування міжособистісних взаємин студентів. Визначено сучасні технології, що сприяють формуванню міжособистісних взаємин, здійснено аналіз останніх дисертаційних досліджень з цієї проблеми.

Ключові слова: психолого-педагогічні технології, міжособистісні взаємини, студенти.

Рассматривается проблема использования современных психолого-педагогических технологий в учебно-воспитательном процессе ВТУЗ с целью формирования межличностных отношений студентов. Определены современные технологии, которые способствуют формированию межличностных отношений, осуществлен анализ диссертационных исследований изучающие данную проблему за последнее время.

Ключевые слова: психолого-педагогические технологии, межличностные отношения, студенты.

The problem of applying modern psychological and pedagogical technologies in educational process of technical institution of higher education to form students' interpersonal relationships has been studied. Common technologies which encourage interpersonal relationships were defined; recent dissertation researches studying this problem were analyzed.

Key words: psychological and pedagogical technologies, interpersonal relationships, students.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток науки і техніки дав вищій школі нові форми комунікації, нові типи вирішення абстрактних і конкретних педагогічних ситуацій. *Педагогіка вищої та середньої школи. – 2010. – Вип. 30.*